

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування комунального некомерційного
підприємства «Чернігівська обласна психоневрологічна
лікарня» Чернігівської обласної ради**

26.04.2024

м. Київ, 2024

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 26.04.2024 групою національного превентивного механізму (далі – НПМ) здійснено відвідування комунального некомерційного підприємства «**Чернігівська обласна психоневрологічна лікарня**» (далі – лікарня, заклад).

Відвідування здійснювали наступні члени групи НПМ:

Морозов Руслан Олегович, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Бардаш Олена Анатоліївна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Петросов Владислав Георгійович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Прашко Олена Володимирівна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Керівництво: **Лебедєв Сергій Олександрович**, в.о. генерального директора закладу.

Керівник лікарні: **Александрова Світлана Миколаївна**, медичний директор.

Лікарня знаходиться за адресою: Чернігівської обл., Чернігівський р-н, сільрада Халявинська, 4-й км. Гомельського шосе, вул. Лісова, буд 6.

Заклад розрахований на 420 осіб, на день відвідування у лікарні перебувало 433 пацієнта.

До складу лікарні входить 11 відділень, які розміщені в окремих приміщеннях, зокрема:

Центр гострих психічних та поведінкових розладів – чоловіче № 1 та жіноче № 2;

Центр стаціонарної лікувально-реабілітаційної допомоги (медичної та соціальної) – жіноче № 6 і чоловіче № 5;

Центр психічних та поведінкових розладів для надання допомоги хворим похилого віку (паліативної та хоспісної допомоги) – відділення № 16, психіатричне геронтологічне для пацієнтів з втраченим соціальними зв'язками, змішане і психіатричне відділення паліативної та хоспісної допомоги № 12;

Центр лікування психоматичних розладів, неврозів, межових та критичних станів та порушень психічного розвитку (дитячо-підлітковий та лікування ПТСР) – відділення № 15;

Центр інфекційної патології для лікування хворих на психічні розлади з інфекційними захворюваннями – відділення № 8;

Для застосування примусових заходів медичного характеру (далі – ПЗМХ) мешканцям Чернігівської області – відділення № 18;

Центр психологічної реабілітації хворих – відділення № 20 (інтенсивної терапії психозів)

Приймальне відділення;

Клінічна діагностична лабораторія;

Харчоблок;

Лікувально – діагностичне відділення.

Станом на 26.04.2024 у центрі № 18 на ПЗМХ знаходиться 37 осіб (21 посилений нагляд та 16 осіб звичайний нагляд), запобіжні заходи застосовуються до 5 пацієнтів (1 відділення). Також у закладі перебувають 5 недієздатних осіб.

У лікарні організовано центр реабілітації осіб з психіатричними захворюваннями. Проводяться планові зустрічі щодо вивчення питання організації комплексної реабілітації осіб з психічними розладами.

У закладі наявна ліцензія на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальністю організація і управління охороною здоров'я, акушерство і гінекологія, анестезіологія, дитяча психіатрія, інфекційні хвороби, клінічна лабораторна діагностика, медична психологія, наркологія, народна та нетрадиційна медицина, неврологія, офтальмологія, психіатрія, психотерапія, рентгенологія, стоматологія, терапія, ультразвукова діагностика, фізіотерапія, функціональна діагностика, хірургія.; за спеціальностями молодших спеціалістів з медичною освітою: лабораторна справа (клініка), лікувальна справа, медична статистика, рентгенологія, сестринська справа. Заклад має першу категорію акредитації.

Під час відвідування НПМ виявлено позитивний досвід організації функціонування лікарні, який може бути поширено у інших закладах, зокрема:

відсутні пацієнти, які не мають при собі документи, що засвідчують особу;

медичний заклад активно сприяє переведенню осіб до закладів соціального захисту або перебуванню у громадах;

лікарі медичного закладу проходять навчання з фізичної реабілітаційної медицини, що надає можливість покращити фізичний стан пацієнтів;

організовано співпрацю з організаціями, які сприяють організації дозвілля пацієнтів;

закладом укладений меморандум з центром соціальної підтримки стосовно обслуговування пацієнтів;

для зниження ризику синдрому емоційного вигорання працівники лікарні проходять програму профілактики з психологами;

залучається гуманітарна допомога з метою покращення умов перебування, харчування та лікування;

у медичному закладі наявне облаштоване укриття на 150 осіб;

висновки стосовно необхідного припинення або продовження ПЗМХ направляються до суду заздалегідь, для попередження порушення розумних строків розгляду;

у відділеннях наявна пожежна сигналізація;

інформаційні стенди лікарні містять інформацію стосовно прав та обов'язків пацієнтів, а також номери телефонів посадових осіб, до яких вони можуть звернутися у разі порушення їх прав.

у медичному закладі представниками лікарні здійснюється повідомлення правоохоронних органів про випадки виявлених тілесних ушкоджень. Водночас група НПМ не виявила випадків заповнення медичними працівниками форми № 511/о «Довідка про фіксацію тілесних ушкоджень», затвердженої наказом Міністерство охорони здоров'я України від 02.02.2024 № 186;

в центрі психічних та поведінкових розладів для надання допомоги хворим похилого віку (паліативної та хоспісної допомоги) медичного закладу пацієнти забезпечені протипролежневими матрацами, наявний і функціонує ліфт;

в закладі наявні працівники з духовною освітою, залучаються представники різних релігійних напрямків.

Під час конфіденційного спілкування скарг від пацієнтів на неналежне жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, видів поведіння з боку персоналу не надходило.

Водночас під час відвідування групою НПМ виявлені недоліки в роботі закладу, які призводять до порушення прав пацієнтів.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

1. Фактична наповненість лікарні перевищує її планову (на 420 ліжок – 433 пацієнтів), що свідчить про перевантаженість закладу. Зазначене

може призвести до погіршення якості лікування через брак ліжкового фонду та порушення права пацієнтів на охорону здоров'я та медичну допомогу.

2. У деяких відділеннях норма площі на одну особу не відповідає встановленим вимогам (5,5 м² при нормі у 7 м² на 1 особу) (*фото 1*).

Також у палаті відділення для застосування ПЗМХ має розмішуватися не більше 4-х осіб, водночас у деяких палатах перебуває по 6 осіб, чим порушується пункт 9 Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ) від 31.08.2017 року № 992 (далі – Правила);

3. У палаті № 3 відділення № 1 гострих психічних та поведінкових розладів в наглядній палаті знаходиться відеокамера, що не відповідає статті 8 Європейської конвенції з прав людини, та може бути розцінено як порушення права пацієнтів на повагу до приватного життя.

4. У порушення Закону України «Про психіатричну допомогу» та інструкцій до форм первинної облікової документації, затверджених наказом МОЗ від 15.09.2016 № 970, під час вивчення медичних карт стаціонарних хворих у пацієнтів Центру гострих психічних та поведінкових розладів виявлено, що усвідомлена згода особи на госпіталізацію до психіатричного закладу (форма № 003-9/о) та усвідомлена згода особи на лікування у психіатричному закладі (форму № 003-10/о) часто не підписуються пацієнтами, або не заповнюються графи з датою підпису та П.І.Б пацієнта (*фото 2*). Пункт 148 доповіді Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню для уряду України СРТ/Inf (2018) зауважує, що після надходження до закладів з надання психіатричної допомоги пацієнти повинні отримати повну, чітку та точну інформацію, включно з їхнім правом погоджуватися або не погоджуватися на госпіталізацію, а також щодо можливості згодом відкликати свою згоду.

Разом з тим у закладі не ведеться форма № 003-7/о «Усвідомлена згода особи на проведення психіатричного огляду».

5. У порушення вимоги наказу від 04.06.2020 року № 1308 «Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні» в паліативному відділенні не ведеться необхідна медична документація а саме «План спостереження пацієнта, що потребує паліативної допомоги» (Додаток 1 до наказу), який визначає обсяг надання паліативної допомоги закладом, з урахуванням «Критеріїв визначення Пацієнта, що потребує паліативної допомоги» (Додаток 2 до наказу).

6. Медичний заклад не забезпечено лікарськими засобами для надання медично допомоги у відповідності до уніфікованих клінічних протоколів та

настанов, передбачених статтею 14¹ «Основи законодавства України про охорону здоров'я».

Зі слів медичних працівників, в медичному закладі відсутні лікарські засоби, які необхідні при лікуванні пацієнтів з психічними розладами, проте не можуть закуповуватися закладом. Як наслідок такі засоби пацієнти вимушені придбавати за власний рахунок, або отримуються за допомогою благодійних фондів.

7. У порушення Державних санітарних норм і правил «Санітарно - протиепідемічні вимоги до закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну (медико-санітарну) допомогу», затверджених наказом МОЗ від 02.04.2013 № 259, приміщення лікарні, зокрема, стіни, стеля та підлога мають пошкоджені покриття, що унеможлиблює належну дезінфекційну обробку приміщень, та може загрожувати стану здоров'я осіб, які перебувають у лікарні.

8. Вікна деяких відділень облаштовані нерозпашними ґратами (*фото 3*), що порушує вимоги пункту 2.16 Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки). Згідно з вищезазначеними Правилами пожежної безпеки, у разі необхідності встановлення на вікнах приміщень, де перебувають люди, ґрат – останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися. Під час перебування в цих приміщеннях людей ґрати мають бути відчинені.

9. У порушення пункту 34 Стандартів КЗК у закладі наявні відділення, де відсутні умови для вільного пересування маломобільних осіб (відсутні пандуси, підйомники, поручні, тощо) (*фото 4*). У відділеннях не створено умов для людей з інвалідністю та маломобільних груп населення відповідно до вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення».

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Міністерству охорони здоров'я України, Чернігівській обласній військовій адміністрації:

вжити заходів, спрямованих на усунення виявлених у ході реалізації функцій національного превентивного механізму наведених порушень прав людини та недопущення катувань, інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання у комунальному підприємстві «Чернігівської обласної психоневрологічної лікарні» Чернігівської обласної ради;

забезпечити контроль за дотриманням прав людини і громадянина, реалізацію законних прав та інтересів пацієнтів на охорону здоров'я та

отримання медичної допомоги у комунальному некомерційному підприємстві «Чернігівській обласній психоневрологічній лікарні» Чернігівської обласної ради;

розглянути питання відкриття нових психіатричних відділень у комунальному некомерційному підприємстві «Чернівецька обласна психіатрична лікарня», перенесення частини відділень до багатoproфільної клінічної лікарні.

Комунальному некомерційному підприємству «Чернігівська обласна психоневрологічна лікарня» Чернігівської обласної ради забезпечити:

ознайомлення усіх пацієнтів з усвідомленою письмовою згодою на госпіталізацію, обстеження та лікування у закладі;

ведення медичної документації відповідно до встановлених вимог, зокрема стосовно пацієнтів, які потребують паліативної допомоги;

дотримання норми вимог площі палат на одну особу;

ремонткування приміщень лікарні;

демонткування у палатах системи відеоспостереження;

демонткування нерозпашних ґрат;

доступність приміщень лікарні для людей з інвалідністю та маломобільних груп населення;

дотримання правил пожежної безпеки.

Додаток: фото до звіту.

Керівник групи НПМ

Начальник відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

Руслан МОРОЗОВ

Фото до звіту

Фото 1

Фото 2

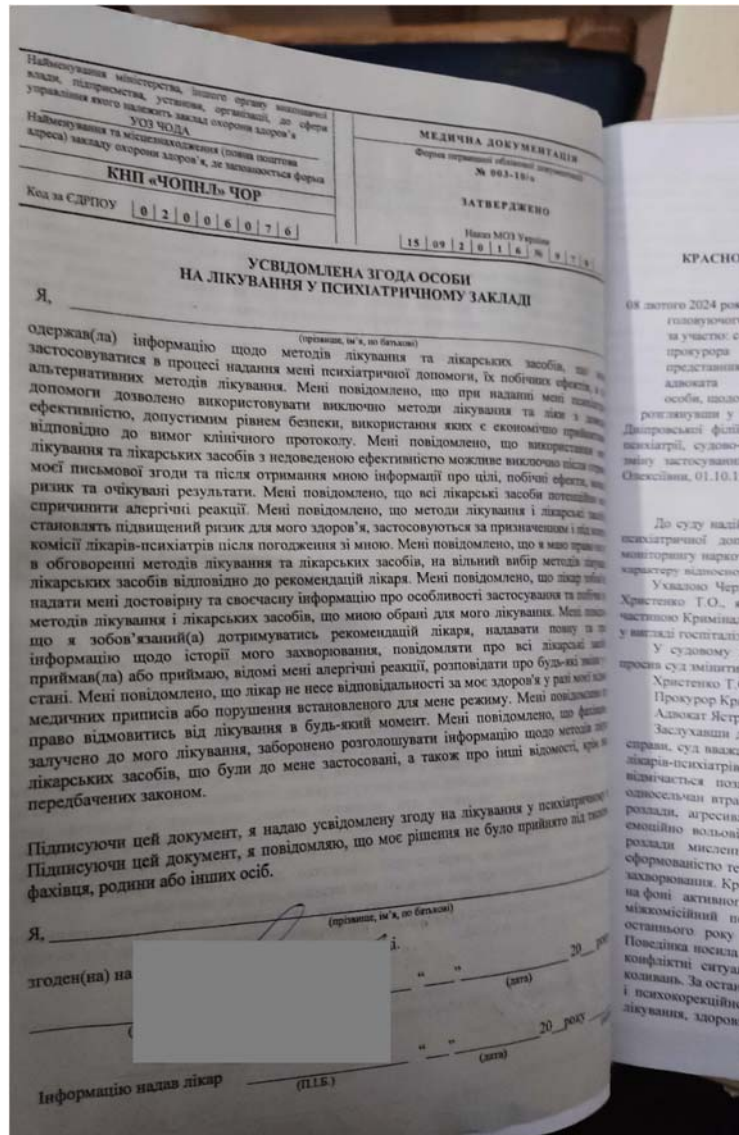

Фото 3

Φοτο 4

